

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ઈબ્રાહિમ સુલેમાન સૈત

વિરુદ્ધ

એમ. સી. મુહમ્મદ અને અન્ય

નવેમ્બર 7, 1979 બી

[એ. સી. ગુપ્તા અને પી. એસ. કૈલાસમ, ન્યાયમૂર્તિ]

ભ્રષ્ટ પ્રથા-પરત ફરેલા ઉમેદવારના કથિત ભાષણનો સંપૂર્ણ લખાણ એ બતાવવા માટે કે તેમનું ચૂંટણી ભાષણ ભારતના નાગરિકોના વિવિધ વર્ગો વચ્ચે ધર્મના આધારે દુશ્મનાવટની લાગણીઓને પ્રોત્સાહન આપવાનો પ્રયાસ હતો, જે પ્રેસ દ્વારા અહેવાલ આપવામાં આવ્યો ન હતો, પરંતુ તેમણે પુરાવા તરીકે સ્વીકાર્યું હતું કે "પત્રકારના ભાષણનું સંસ્કરણ વધુ કે ઓછું મેળ ખાય છે"-લોક પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ 1951 ની કલમ 123 (૩ એ) ના અર્થમાં ભ્રષ્ટ પ્રથા અંગેના પુરાવાઓમાં વિશ્વસનીયતા.

લોક પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, 1951, કલમ 123 (૩ એ) નો વ્યાપ અને કલમ 125 ની જોગવાઈઓનો અમલ આ અધિનિયમની કલમ 123 (૩ એ) નો વ્યાપ અને અમલીકરણ નક્કી કરવા માટે સુસંગત નથી.

લોક પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, 1951, કલમ 123 (૩ એ), બંધારણની કલમ 19 (1) (એ) નું ઉલ્લંઘન કરે છે કે કેમ.

કેરળના મંજેરી સંસદીય મતવિસ્તારમાંથી લોકસભામાં અપીલકર્તાની ચૂંટણીને કેરળની ઉચ્ચ અદાલતે ૩ મે, 1977 ના રોજ તે મતવિસ્તારના પ્રથમ મતદાર દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી ચૂંટણી અરજી પર રદબાતલ જાહેર કરી હતી, કારણ કે પરત ફરેલા ઉમેદવાર લોક પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, 1951 ની કલમ 123 ની પેટા-કલમ (૩ એ) માં ઉલ્લેખિત ભ્રષ્ટ પ્રથાનો દોષી હતો. આરોપ એ હતો કે ચૂંટણી પ્રચાર દરમિયાન અપીલકર્તાએ ઉપરોક્ત મતવિસ્તારની અંદર પુલિકલ નામના સ્થળે અંગ્રેજીમાં ભાષણ આપ્યું હતું અને મલયાલમમાં અનુવાદિત આ ભાષણનો અહેવાલ સ્થાનિક દૈનિક ચંદ્રિકામાં 17 માર્ચ, 1977 ના અંકમાં પ્રકાશિત થયો હતો, જે કાયદાની કલમ 123 (૩ એ) ની શરારતમાં આવે છે.

અપીલને મંજૂરી આપતા, કોર્ટ,

ઠરાવ્યુ : 1. પરત ફરેલા ઉમેદવારના કથિત ભાષણનો સંપૂર્ણ પાઠ એ દર્શાવવા માટે કે તેમનું ચૂંટણી ભાષણ ધર્મના આધારે ભારતના નાગરિકોના વિવિધ વર્ગો વચ્ચે દુશ્મનાવટની લાગણીઓને પ્રોત્સાહન આપવાનો પ્રયાસ હતો, તેમ છતાં પ્રેસ દ્વારા અહેવાલ આપવામાં

આવ્યો ન હતો, જ્યારે કોઈ દૂરના સૂચન પણ ન હતું કે સમગ્ર ભાષણના ઉત્પાદનના અભાવ માટે આવા અહેવાલ પર આધાર રાખવો જોઈએ નહીં અને વધુ ખાસ કરીને જ્યારે, હાલના કેસની જેમ, અપીલકર્તા પોતે સ્વીકારે છે કે "ભાષણમાં તેણે જે કહ્યું હતું તે બરાબર યાદ રાખવું તેમના માટે શક્ય ન હતું" અને તે પત્રકારના ભાષણનું સંસ્કરણ " તે વધુ કે ઓછું મેળ ખાય છે ".[1151 બી-સી]

2. કલમ 125 ની જોગવાઈઓ લોક પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમની કલમ 123 (3 એ) નો વ્યાપ અને અમલીકરણ નક્કી કરવા માટે સુસંગત નથી. તે સાચું છે કે કલમ 123 (3A) માં ભ્રષ્ટ્ર પ્રથા તરીકે ઓળખાતું કાર્ય પણ કલમ 125 હેઠળ ચૂંટણી ને લગતા ગુનાની રચના કરે છે, પરંતુ કલમ 123 (3A) ને આકર્ષવા માટે આ કાર્ય ઉમેદવાર અથવા તેના એજન્ટ અથવા અન્ય કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા ઉમેદવાર અથવા તેના એજન્ટની સંમતિથી અને તે ઉમેદવારની ચૂંટણીને આગળ વધારવા માટે અથવા કોઈપણ ઉમેદવારની ચૂંટણીને પૂર્વગ્રહ્યુક્ત રીતે અસર કરવા માટે કરવું આવશ્યક છે, પરંતુ કલમ 125 હેઠળ કોઈપણ વ્યક્તિ શિક્ષાપાત્ર છે જે આવા કૃત્ય માટે દોષિત છે અને આ કૃત્ય પાછળનો હેતુ ગુનાના ઘટક તરીકે દર્શાવવામાં આવ્યો નથી.કલમ 123 (3 એ) અને કલમ 125 ને એકસાથે વાંચીને કલમ 123 (3 એ) ની અસરનો વ્યાપ નક્કી કરવાની જરૂર નથી.[11520-એફ]

કેદાર નાથ સિંહ વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય, [1962] સપિલ.2 એસ. સી. આર. 769, વિશિષ્ટ.

3. લોક પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, 1951 ની કલમ 123 (3 એ) બંધારણની કલમ 19 (1) () નું ઉલ્લંઘન કરતી નથી.[1153 એ]

જમુના પ્રસાદ મુખર્જીયા અને અન્યો વિરુદ્ધ લછી રામ અને અન્યો, [1955] 1 એસસીઆર 608; તેના પર આધાર રાખ્યો હતો.

4. એક ભાષણ, તેનું તાત્કાલિક લક્ષ્ય એક રાજકીય પક્ષ હોવા છતાં, નાગરિકોના વિવિધ વર્ગો વચ્ચે દુશ્મનાવટ અથવા તિરસ્કારની લાગણીઓને પ્રોત્સાહન આપવા જેવું હોઈ શકે છે.મતદારો પર ભાષણની સંભવિત અસરને ધ્યાનમાં લેવી પડશે.[1153 એચ, 1154 એ]

5. કલમ 23 (3 એ) ની જોગવાઈઓના દાવરામાં આવવા માટે, ચૂંટણી અરજદાર અને પરત ફરેલા ઉમેદવાર એક જ ધર્મના હતા તે હકીકત મહત્વની નથી.[1154 એ-બી]

કુલતાર સિંહ વિરુદ્ધ મુખ્તિયાર સિંહ, [1964] 7 એસ. સી. આર. 790 એ અરજી કરી હતી.

6. સત્ય એ કલમ 123 (3 એ) હેઠળ ભ્રષ્ટ આચરણના આરોપનો જવાબ નથી; જે સુસંગત છે તે એ છે કે શું ભાષણ તે જોગવાઈમાં ઉદ્દેખિત દુશ્મનાવટ અથવા તિરસ્કારની લાગણીઓને પ્રોત્સાહન આપે છે અથવા પ્રોત્સાહન આપવાનો પ્રયાસ કરે છે.જો એવું જોવા મળે કે તે આવું જ હતું, તો પછી જે કહેવામાં આવ્યું તે હકીકત પર આધારિત હતું કે નહીં તે મહત્વનું નથી.1154 એફ-જી]

હાલના કિસ્સામાં, એવું ન કહી શકાય કે ભાષણ કાયદાની કલમ 123 (3 એ) ની શરતમાં આવે છે. તેમાં કોઈ શંકા નથી કે ભાષણનો સૂર સાંપ્રદાયિક હતો, પરંતુ આ દેશમાં સાંપ્રદાયિક પક્ષોને રાજકારણમાં કામ કરવાની મંજૂરી છે.કાયદો પક્ષને અધાર્મિક તરીકે વર્ણવવા પર પણ

કોઈ પ્રતિબંધ મૂકતો નથી.આ ભાષણમાં મુસ્લિમો સામેના અત્યાચારો માટે જવાબદાર પક્ષો સાથે જોડાણ કરવા અને અત્યાચારો પર ભાર મૂકવા માટે મુસ્લિમ લીગ (વિપક્ષ) ની માત્ર ખોટી નીતિની ટીકા કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો.[1155 બી, 1156 એ-બી]

કાંતિ પ્રસાદ જયશંકર યાજ્ઞિક વિરુદ્ધ પુરુષોત્તમદાસ રણછોડદાસ પટેલ અને અન્યો, [1969] 3 એસસીઆર 400; નો સંદર્ભ.

સિવિલ અપીલેટ જ્યુરિસડિક્શન:1978 ની સિવિલ અપીલ નંબર 11.

ચૂંટણી અરજી નંબર 18/77 માં કેરળ હાઈકોર્ટના 6-12-77 ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

અપીલકર્તા માટે એફ. એસ. નરીમન, અનિલ બી. દિવાન, કે. જે. જહોન, એ. એન. હક્સર, શકીલ અહમદ અને મંઝિલ કુમાર.

પ્રતિવાદી માટે પી. ગોવિંદન નાયર અને એન. સુધાકરન.

કોર્ટનો ચુકાદો ગુમા, જસ્ટિસ દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો

આ લોક પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, 1951 ની કલમ 116 એ હેઠળની અપીલ છે.

કેરળના મંજેરી સંસદીય મતવિસ્તારમાંથી લોકસભામાં અપીલકર્તાની ચૂંટણીને એનાકુલમ ખાતે કેરળની ઉચ્ચ અદાલતે ૩ મે, ૧૯૭૭ ના રોજ તે મતવિસ્તારના પ્રથમ મતદાર દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી ચૂંટણી અરજી પર રદબાતલ જાહેર કરી હતી, કારણ કે પરત ફરેલા ઉમેદવાર કાયદાની કલમ ૧૨૩ ની પેટા-કલમ (૩ એ) માં ઉલ્લેખિત ભ્રષ્ટ પ્રથાનો દોષી હતો. અપીલકર્તા મુસ્લિમ લીગનો ઉમેદવાર હતો; અમારા પહેલાં બીજા વિરોધીએ મુસ્લિમ લીગના અસંતુષ્ટ જૂથ "મુસ્લિમ લીગ (વિપક્ષ)" ના ઉમેદવાર તરીકે ચૂંટણી લડી હતી, જેને ચૂંટણી અરજીમાં જણાવ્યા મુજબ "જનતા પાર્ટી અને માર્ક્સવાદી પાર્ટી " દ્વારા સમર્થન આપવામાં આવ્યું હતું..

કલમ ૧૨૩ (૩ એ) વાંચો છે:

"૧૨૩.ભ્રષ્ટ આચરણો-આ કાયદાના હેતુઓ માટે નીચેની બાબતો ભ્રષ્ટ આચરણો ગણાશે:

(૩(અ) કોઈ પણ ઉમેદવારની ચૂંટણીને પૂર્વગ્રહયુક્ત રીતે અસર કરવા બદલ તે ઉમેદવારની ચૂંટણીની સંભાવનાઓને ધ્યાનમાં રાખીને ધર્મ, જાતિ, જાતિ, સમુદાય અથવા ભાષાના આધારે ભારતના નાગરિકોના વિવિધ વર્ગો વચ્ચે દુશ્મનાવટ અથવા નફરતની લાગણીને ઉમેદવાર અથવા તેના એજન્ટ અથવા અન્ય કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા પ્રચાર કરવો અથવા પ્રોત્સાહન આપવાનો પ્રયાસ કરવો.

એવું કહેવામાં આવે છે કે ચૂંટણી પ્રચાર દરમિયાન અપીલકર્તાએ ઉપરોક્ત મતવિસ્તારની અંદર પુલિકલ નામના સ્થળે અંગ્રેજીમાં ભાષણ આપ્યું હતું અને મલયાલમમાં અનુવાદિત આ

ભાષણનો અહેવાલ સ્થાનિક દૈનિક ચંદ્રિકામાં 17 માર્ચ, 1977 ના અંકમાં પ્રકાશિત થયો હતો, જે કથિત રીતે કલમ 123 (૩ એ) ની શરારતમાં આવે છે. ચૂંટણી અરજીમાં અન્ય ઘણા આક્ષેપો છે પરંતુ હાઈકોર્ટનો નિર્ણય માત્ર આ આધાર પર આધારિત હોવાથી, તેમને સંદર્ભિત કરવાની જરૂર નથી. પહેલેથી જ જણાવ્યા મુજબ, ભાષણનો અહેવાલ (એકઝિબિટ પી-6) એ અંગ્રેજીમાં આપવામાં આવેલા ભાષણના સારનું મલયાલમમાં અનુવાદિત સંસ્કરણ છે.

અપીલકર્તા વતી હાજર રહેલા શ્રી નરીમાને દલીલ કરી હતી કે ભાષણનું સંપૂર્ણ લખાણ ઉપલબ્ધ ન હોવાથી, અહેવાલ મુજબ ભાષણમાંથી કોઈ નિષ્કર્ષ કાઢવો અસુરક્ષિત રહેશે. આ દલીલ જે હાઈકોર્ટ સમક્ષ પણ ઉઠાવવામાં આવી હતી તે અમારા મતે વિવાદિત ચુકાદામાં પૂરતો જવાબ આપવામાં આવ્યો છે. હાઈકોર્ટ કહે છે:

"તે સાચું છે કે એકઝિબિટ પી-6 સંપૂર્ણ ભાષણને સમાવવાનો હેતુ ધરાવતું નથી, પરંતુ જે મહત્વપૂર્ણ પાસું નોંધવું જોઈએ તે એ છે કે લેખિત નિવેદનમાં એવી કોઈ દલીલ કરવામાં આવી નથી કે પ્રથમ પ્રતિવાદીના ભાષણમાં અન્ય ભાગો હતા જેણે એકઝિબિટ પી-6 માં સમાવિષ્ટ દુષ્ટતાને ઘટાડી હતી. જ્યારે પ્રથમ પ્રતિવાદીએ આર. ડબલ્યુ. 1 તરીકે પુરાવા આપ્યા ત્યારે એવું કોઈ દૂરનું સૂચન પણ નહોતું કે સમગ્ર ભાષણના ઉત્પાદનના અભાવ માટે પ્રદર્શન પી-6 પર આધાર રાખી શકાય નહીં. ફરીથી, જ્યારે અરજદારે પી. ડબલ્યુ. 1 તરીકે પુરાવા આપ્યા ત્યારે પ્રથમ પ્રતિવાદી દ્વારા બોલવામાં આવેલી અન્ય બાબતો, જો કોઈ હોય તો, તે અંગે તેમને કોઈ પ્રશ્ન પૂછવામાં આવ્યો ન હતો.

ઉચ્ચ અદાલતમાં પ્રથમ પ્રતિવાદી આપણી સામે અપીલ કરનાર છે.ચૂંટણી અરજીમાં કરવામાં આવેલા આક્ષેપોના જવાબમાં આ સોગંદનામામાં, અપીલકર્તા સ્વીકારે છે કે " લાંબા સમયબાદ" તેમણે ભાષણમાં બરાબર શું કહ્યું હતું તે યાદ કરવું તેમના માટે શક્ય ન હોવા છતાં, ભાષણનું પત્રકારનું સંસ્કરણ બેઠકમાં અપીલકર્તા દ્વારા વ્યક્ત કરવામાં આવેલા મંતવ્યો સાથે લગભગ મેળ ખાય છે.તેથી અમે સંમત થવામાં અસમર્થ છીએ કે ભાષણના અહેવાલ, પ્રદર્શન પી-6 પર વિશ્વાસ કરી શકાતો નથી.

ચંદ્રિકામાં નોંધાયેલું ભાષણ નીચે મુજબ છે:

"ઇન્ડિયન યુનિયન મુસ્લિમ લીગના અધ્યક્ષ સુલેમાન સેતે આજે પનલિકલ ખાતે જણાવ્યું હતું કે સોસાયટી ધર્મ વિરોધી લીગના લોકોને ક્યારેય માફ કરશે નહીં.તેનું કારણ એ છે કે આ લોકોએ જનસંઘને મદદ કરી હતી જેણે ઉત્તર ભારતમાં અને તેલીચેરીમાં ઘણા મુસ્લિમોની હત્યા કરી હતી અને પવિત્ર મસ્જિદોને બાળી નાખી હતી.ત્યાં લોકો ગરીબ મુસ્લિમોને સાંપ્રદાયિક પ્રતિક્રિયાવાદીઓની છાવણી તરફ દોરી રહ્યા છે અને તેથી સમાજ તેમને ક્યારેય માફ કરી શકશે નહીં.

તેમણે કહ્યું કે આ ધાર્મિક વિરોધી લોકો જૂઠા અને ખોટા પ્રચાર ફેલાવીને નેતાઓના ચહેરાને કાળા કરી રહ્યા છે અને આપણા સમાજના રહસ્યો માર્ક્સવાદીઓ અને હિન્દુ નેતાઓને આપી રહ્યા છે.તેમણે ધર્મ વિરોધી લીગને યાદ અપાવ્યું કે આમ કરીને તેઓ તે સંસ્થાને નષ્ટ કરી રહ્યા છે જેને મરદ્યુમ ખાદે મિલ્લત ઇસ્માઈલ સાહિબ અને બાફાકી થંગલ દ્વારા ખવડાવવામાં અને ઉછેરવામાં આવી હતી.

તેમણે ભાષણ ચાલુ રાખ્યું કે જનસંઘના માર્ગદર્શન હેઠળ રચાયેલી જનતા પાર્ટી એ તમામ રાજકીય નેતાઓનું અનાથાલય છે જેમણે કોઈ બેઠક મેળવી નથી અથવા જેઓ તેમના મૂળ પક્ષથી અલગ થઈ ગયા છે.તેમણે કહ્યું હતું કે, આ પક્ષોને વિધાનસભા કે સંસદ જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવશે નહીં.તેમણે ખૂબ જ સ્પષ્ટ કર્યું કે ધર્મ વિરોધી પક્ષોએ કોઈ પણ મુસ્લિમના મત મેળવવાની મેદસ્વી આશાઓનું મનોરંજન ન કરવું જોઈએ, જેમના માથામાં ઈસ્લામનું લોહી વહી રહ્યું છે.

જનાબ સૈદ સાહેબ પુલિકલ ખાતે યોજાયેલી સંયુક્ત મોરચાની જાહેર સભામાં વિશાળ જનમેદનીને સંબોધિત કરી રહ્યા હતા.આ બેઠકની અધ્યક્ષતા ચેરુકાવુ પંચાયતના પ્રમુખ પી. પી. અબ્દુલ ગફૂર મૌલવીએ કરી હતી.આ બેઠકનું ઉદ્ઘાટન પી. પી. ઉમરકોયાએ કર્યું હતું.

શ્રી નરીમાને રજૂઆત કરી હતી કે ભાષણ તે પેટા-કલમની શરારતમાં આવે છે કે કેમ તે ધ્યાનમાં લેતા પહેલા કલમ 123 ની પેટા-કલમ (૩ એ) ના સાચા અવકાશ અને અસરની ખાતરી કરવી જરૂરી છે અને તે હેતુ માટે, શ્રી નરીમન અનુસાર, કલમ 123 (૩ એ) ને કાયદાની કલમ 125 સાથે વાંચવી આવશ્યક છે. લોક પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, 1951 નો ભાગ VII "ભ્રષ્ટ વ્યવહારો અને ચૂંટણી ગુનાઓ" સાથે સંબંધિત છે.કલમ 123 ભાગ VII ના પ્રકરણ I માં છે જે "ભ્રષ્ટ વ્યવહારો" ને સૂચિબદ્ધ કરે છે અને કલમ 125 તે ભાગના પ્રકરણ III માં છે જે ચૂંટણી ગુનાઓની યાદી આપે છે.કલમ 125 પૂરી પાડે છે:

"125.ચૂંટણીના સંબંધમાં વર્ગો વચ્ચે દુશ્મનાવટને પ્રોત્સાહન આપવું.—કોઈપણ વ્યક્તિ કે જે આ અધિનિયમ હેઠળ ચૂંટણીના સંબંધમાં ભારતના નાગરિકોના વિવિધ વર્ગો વચ્ચે ધર્મ, જાતિ, જાતિ, સમુદાય અથવા ભાષાના આધારે દુશ્મનાવટ અથવા તિરસ્કારની લાગણીને પ્રોત્સાહન આપે છે અથવા પ્રોત્સાહન આપવાનો પ્રયાસ કરે છે, તેને ત્રણ વર્ષ સુધીની કેદ અથવા દંડ અથવા બંને સાથે સજા કરવામાં આવશે.

એ વાત સાચી છે કે કલમ 123 (૩ એ) માં ભ્રષ્ટ પ્રથા કહેવાતું કૃત્ય પણ કલમ 125 હેઠળ ચૂંટણી ગુનાની રચના કરે છે, પરંતુ કલમ 123 (૩ એ) ને આકર્ષવા માટે ઉમેદવાર અથવા તેના એજન્ટ અથવા અન્ય કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા ઉમેદવાર અથવા તેના એજન્ટની સંમતિથી અને તે ઉમેદવારની ચૂંટણીને આગળ વધારવા માટે અથવા કોઈ પણ ઉમેદવારની ચૂંટણીને પૂર્વગ્રહ્યુક્ત રીતે અસર કરવા માટે આ કૃત્ય કરવું આવશ્યક છે, પરંતુ કલમ 125 હેઠળ કોઈપણ વ્યક્તિ સજાપાત્ર છે જે આવા કૃત્ય માટે દોષી છે અને આ કૃત્ય પાછળનો હેતુ ગુનાનો ઘટક હોવાનું કહેવાયું નથી.કલમ 123 (૩ એ) નો વ્યાપ અને અસર નક્કી કરવા માટે કલમ 123 (૩ એ) અને કલમ 125 જેવી બે જોગવાઈઓને એકસાથે શા માટે વાંચવી જોઈએ તેનું અમને કોઈ કારણ દેખાતું નથી.શ્રી નરીમનની દલીલ એ છે કે કલમ 123 (૩ એ) ને કલમ 125 ના પ્રકાશમાં વાંચીને આપણે એવું માનવું જોઈએ કે હિંસાને ઉશ્કેરવી અથવા જાહેર અવ્યવસ્થાની સંભાવના એ કલમ 123 (૩ એ) માં ઉલ્લેખિત ભ્રષ્ટ પ્રથાની આવશ્યકતાઓમાંની એક છે અને આ કેસમાં તે પાસા પર કોઈ પુરાવાની ગેરહાજરીમાં, અપીલકર્તા સામે કથિત ભ્રષ્ટ પ્રથાને સ્થાપિત કરી શકાતી નથી.શ્રી નરીમાને તેમની દલીલના સમર્થનમાં કેદાર નાથ સિંહ વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય (1) નો ઉલ્લેખ કર્યો હતો.કેદાર નાથના કેસમાં, ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ 124 એ (જે રાજદ્રોહને ગુનો બનાવે છે) ને બંધારણ

દ્વારા બાંધરીકૃત વાણી અને અભિવ્યક્તિની સ્વતંત્રતાના ઉદ્ધંધન તરીકે પ્રશ્ન પૂછવાથી બચાવવા માટે, આ અદાલતે જોગવાઈના ઉપયોગને અવ્યવસ્થા પેદા કરવાના હેતુ અથવા વલણ, અથવા કાયદો અને વ્યવસ્થામાં ખલેલ પહોંચાડવા અથવા હિંસાને ઉશ્કેરવા માટેના કૃત્યો સુધી મર્યાદિત કરી દીધો હતો.કાયદાની કલમ 125 માં ઉલ્લેખિત ચૂંટણી ગુનાને સમાન ઘટકની આવશ્યકતા તરીકે વાંચવો જોઈએ કે કેમ તે આ કિસ્સામાં વિચારણા માટે ઊભું થતું નથી; અમારા મતે કલમ 125 ની જોગવાઈઓ કલમ 123 બી (3 એ) ના અવકાશ અને ઉપયોગની ખાતરી કરવા માટે સુસંગત નથી.શું કલમ 123 (3 એ) બંધારણની કલમ 19 (1) (એ) નું ઉદ્ધંધન કરે છે તે આધાર પર આક્ષેપ કરી શકાય છે, આ પ્રશ્નનો જવાબ જુમુના પ્રસાદ મુખર્જયા અને અન્યો વિરુદ્ધ લછી રામ અને અન્યો (1) માં આપવામાં આવ્યો છે.તે કિસ્સામાં આ અદાલતે એ દલીલને નકારી કાઢી હતી કે લોક પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, સી 1951 ની કલમ 123 (5) અને 124 (5), જે તે સમયે જોગવાઈઓ હતી, તે બંધારણની કલમ 19 (1) (એ) ના અધિકારક્ષેત્રની બહાર હતી.કલમ 124 (5) જે "જાતિ, જાતિ, સમુદાય અથવા ધર્મના આધારે મત આપવા અથવા મતદાન કરવાથી દૂર રહેવાની વ્યવસ્થિત અપીલ" ને 'નાની' ભ્રષ્ટ પ્રથા બનાવે છે તે કાયદાની કલમ 123 (3 એ) જેવી જ છે જે અત્યારે છે.જમુના પ્રસાદના કેસમાં અદાલત વતી બોલતા જસ્ટીશ જે. બોસે અવલોકન કર્યું:"આ કાયદાઓ માણસને બોલવાથી રોકતા નથી.તેઓ માત્ર એવી શરતો નક્કી કરે છે જે જો તેઓ સંસદમાં પ્રવેશવા માંગતા હોય તો તેનું પાલન કરવું આવશ્યક છે.ઉમેદવાર તરીકે ઊભા રહેવાનો અને ચૂંટણી લડવાનો અધિકાર સામાન્ય કાયદો નથી.તે કાયદા દ્વારા બનાવવામાં આવેલ એક વિશેષ અધિકાર છે અને તેનો ઉપયોગ માત્ર કાયદા દ્વારા નિર્ધારિત શરતો પર જ થઈ શકે છે.મૂળભૂત અધિકારોના પ્રકરણનો કાયદા દ્વારા બનાવવામાં આવેલા આ પ્રકારના અધિકાર સાથે કોઈ સંબંધ નથી.અપીલકર્તાઓને સંસદના ચૂંટાયેલા સભ્યો

બનવાનો કોઈ મૂળભૂત માનસિક અધિકાર નથી.જો તેઓ ઇચ્છે છે કે તેઓએ નિયમોનું પાલન કરવું જોઈએ.જો તેઓ આ નિયમોની બહાર વાણી સ્વાતંત્ર્યના તેમના અધિકારનો ઉપયોગ કરવાનું પસંદ કરે છે, તો વિવાદિત વિભાગો તેમને રોકતા નથી.અમારું માનવું છે કે આ વિભાગો સત્તાની અંદર છે.તેથી અમે શ્રી નરિરોન દ્વારા સૂચવવામાં આવેલી કલમ 123 (૩ એ) ના નિર્માણને સ્વીકારવામાં અસમર્થ છીએ.

શ્રી નરીમનની આગામી દલીલ એ હતી કે કલમ 123 (૩ એ) માં "ભારતના નાગરિકોના વર્ગો" અભિવ્યક્તિનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે તે અર્થમાં કોઈ રાજકીય પક્ષને "વર્ગ" તરીકે વર્ણવી શકાતો નથી, કે અપીલકર્તાએ તેમના ભાષણમાં જે પણ કહ્યું હતું તે એક રાજકીય પક્ષ વિરુદ્ધ નિર્દેશિત હતું.મુસ્લિમ લીગ (વિપક્ષ), અને તેથી ભાષણ તે જોગવાઈની શરતમાં આવતું નથી; કલમ 123 (૩ એ) ના અર્થમાં કોઈ રાજકીય પક્ષ 'વર્ગ' છે કે કેમ તે વિચારવું અમને જરૂરી લાગતું નથી.નિર્ણય માટેનો પ્રશ્ન એ છે કે શું અપીલકર્તા દ્વારા આપવામાં આવેલ ભાષણ ધર્મના આધારે ભારતના નાગરિકોના વિવિધ વર્ગો વચ્ચે દુશ્મનાવટ અથવા તિરસ્કારની લાગણીઓને પ્રોત્સાહન આપે છે કે પ્રોત્સાહન આપવાનો પ્રયાસ કરે છે.એક ભાષણ, તેનું તાત્કાલિક લક્ષ્ય એક રાજકીય પક્ષ હોવા છતાં, નાગરિકોના વિવિધ વર્ગો વચ્ચે દુશ્મનાવટ અથવા તિરસ્કારની લાગણીઓને પ્રોત્સાહન આપવા જેવું હોઈ શકે છે.મતદારોના ભાષણની સંભવિત અસરને ધ્યાનમાં લેવી પડશે.શ્રી નરીમાન દ્વારા વિનંતી કરવામાં આવેલી અન્ય દલીલમાં પણ અમને કોઈ આધાર મળતો નથી કે કલમ 123 (૩ એ) આ કેસને લાગુ પડતી નથી કારણ કે અપીલકર્તા અને મુસ્લિમ લીગ (વિપક્ષ) ના ઉમેદવાર બંને મુસ્લિમ હતા.કુલતાર સિંહ વિરુદ્ધ મુખ્તિયાર સિંહ (1) માં આ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો હતો કે કલમ 123 હેઠળ ભ્રષ્ટ્ર પ્રથા "એક ઉમેદવાર દ્વારા મતદારોને તેના ધર્મના

આધારે તેને મત આપવા અપીલ કરીને કરી શકાય છે, ભલે તેનો હરીફ ઉમેદવાર એક જ ધર્મનો હોય".

ઉપર પુનઃઉત્પાદિત ભાષણના નીચેના ભાગોને વાંધાજનક ગણાવવામાં આવ્યા છે:

અહેવાલ મુજબ ભાષણના પ્રથમ ફકરામાં એક નિવેદન છે કે સમાજ ધાર્મિક-વિરોધી લીગના લોકોને, એટલે કે મુસ્લિમ લીગ (વિપક્ષ) ને માફ કરશે નહીં, કારણ કે જનસંગ સાથેના તેમના જોડાણને કારણે જેણે ઉત્તર ભારતમાં અને તેલિકહેરીમાં પણ ઘણા મુસ્લિમોની હત્યા કરી હતી અને મસ્જિદો બાળી હતી અને વધુમાં, આ લોકો ગરીબ મુસ્લિમોને સાંપ્રદાયિક પ્રતિક્રિયાવાદીઓની છાવણીમાં ધકેલી રહ્યા હતા. અહેવાલના બીજા ફકરામાં આરોપ મૂકવામાં આવ્યો છે કે આ ધર્મવિરોધી લોકો "આપણા સમાજ" ના રહસ્યો "માર્ક્સવાદીઓ અને હિન્દુ નેતાઓ" ને આપી રહ્યા હતા. ત્રીજો ફકરો જણાવે છે કે વક્તાએ સ્પષ્ટ કર્યું છે કે આ ધાર્મિક વિરોધી પક્ષોએ મુસ્લિમોના મત મેળવવાની આશા રાખવી જોઈએ નહીં "જેમના માથામાં ઈસ્લામનું લોહી વહી રહ્યું હતું". શ્રી નરીમાને રજૂઆત કરી હતી કે મુસ્લિમોની હત્યા અને મસ્જિદો સળગાવવાના આરોપો તથ્યો પર આધારિત છે અને તેમણે તપાસ પંચના અહેવાલનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો જેણે 1971 માં તેલીચેરીમાં થયેલી વિકૃતિઓ સંબંધિત તથ્યોની તપાસ કરી હતી. અમારા મતે સત્ય એ કલમ 123 (૩ એ) હેઠળ ભ્રષ્ટ આચરણના આરોપનો જવાબ નથી; જે સુસંગત છે તે એ છે કે ભાષણ તે જોગવાઈમાં ઉલ્લેખિત દુશ્મનાવટ અથવા તિરસ્કારની લાગણીઓને પ્રોત્સાહન આપે છે કે પ્રોત્સાહન આપવાનો પ્રયાસ કરે છે. જો એવું જોવા મળે કે આપું જ હતું, તો પછી જે કહેવામાં આવ્યું તે હકીકતો પર આધારિત હતું કે નહીં તે મહત્વનું નથી, ખાસ કરીને જ્યારે આ કિસ્સામાં ઉલ્લેખિત ઘટનાઓ વર્ષો પહેલા બની હતી.

હવે ભાષણ તરફ વળતાં, મુસ્લિમોની હત્યા અને મસ્જિદો સળગાવવાના આક્ષેપો એક રાજકીય પક્ષ જનસંઘ સામે કરવામાં આવ્યા હોવાનું જણાય છે.એવો દાવો કરવામાં આવતો નથી કે આ એક એવો પક્ષ છે જેનું સભ્યપદ માત્ર હિંદુઓ સુધી મર્યાદિત છે.મુસ્લિમ લીગ (વિપક્ષ) ના સભ્યોને "ધર્મ વિરોધી લોકો" તરીકે વર્ણવવામાં આવે છે, પરંતુ આ અદાલતે કાંતિ પ્રસાદ જયશંકર યાજ્ઞિક વિરુદ્ધ પુરુષોત્તમદાસ રણછોડદાસ પટેલ અને અન્ય કેસમાં જે ચુકાદો આપ્યો છે તે મુજબ, (2) કાયદો પક્ષને અધાર્મિક તરીકે વર્ણવવા પર કોઈ પ્રતિબંધ મૂકતો નથી.પછી એવું કહેવામાં આવે છે કે આ લોકો મુસ્લિમ સમાજના "રહસ્યો" "માર્ક્સવાદીઓ અને હિન્દુ નેતાઓને" "આપી રહ્યા હતા".તે સ્પષ્ટ નથી કે હિન્દુ નેતાઓ અને માર્ક્સવાદીઓને જે "રહસ્યો" આપવામાં આવી રહ્યા હતા તેનું સ્વરૂપ શું હતું.એ નોંધવું જોઈએ કે માહિતી મેળવનારાઓમાં માત્ર હિન્દુ નેતાઓ જ નહીં પરંતુ માર્ક્સવાદીઓ પણ હતા."જેમના માથામાં ઈસ્લામનું લોહી વહી રહ્યું હતું" એવા કોઈ પણ મુસ્લિમનો મત મેળવવાની ધાર્મિક વિરોધી પક્ષોને કોઈ આશા ન હતી તેવા મોટેથી ઉચ્ચ ભાષામાં વ્યક્ત કરેલા દાવા સાથે ભાષણનો અંત આવ્યો હોવાનું જણાય છે.

સમગ્ર ભાષણને વાંચીને એ વાતને નકારી શકાય નહીં કે તેનો સૂર સાંપ્રદાયિક છે, પરંતુ આ દેશમાં સાંપ્રદાયિક પક્ષોને રાજકારણમાં કામ કરવાની મંજૂરી છે.આમ હોવા છતાં, મતદારોને કરવામાં આવેલી અપીલ, જેમ કે પ્રશ્નમાં આપેલા ભાષણમાં કરવામાં આવેલી અપીલને કાયદામાં ઉદ્દેખિત ભ્રષ્ટ વ્યવહારોના સંદર્ભમાં કેવી રીતે જોવી જોઈએ, તે ગજેન્દ્રગડકર સી. જે. દ્વારા કુલતાર સિંહ વિરુદ્ધ મુખ્તિયાર સિંહ (ઉપરોક્ત) માં કોર્ટ વતી બોલતા સમજાવવામાં આવ્યું છે:

"તે સર્વવિદિત છે કે આ દેશમાં એવા ઘણા પક્ષો છે જે વિવિધ રાજકીય અને આર્થિક વિચારધારાઓને અનુસરે છે, પરંતુ તેમનું સભ્યપદ કાં તો મર્યાદિત છે, અથવા મુખ્યત્વે ચોક્કસ સમુદાયો અથવા ધર્મોના સભ્યો દ્વારા રાખવામાં આવે છે. જ્યાં સુધી કાયદો આવા પક્ષોની રચના પર પ્રતિબંધ મૂકતો નથી અને હકીકતમાં તેમને ચૂંટણી અને સંસદીય જીવનના હેતુ માટે માન્યતા આપે છે, ત્યાં સુધી એ યાદ રાખવું જરૂરી છે કે આવા પક્ષોના ઉમેદવારો દ્વારા મત માટે કરવામાં આવેલી અપીલ, જો સફળ થાય તો, તેમની ચૂંટણી તરફ દોરી શકે છે અને પરોક્ષ રીતે, ધર્મ, જાતિ, જાતિ, સમુદાય અથવા ભાષાના વિચારથી પ્રભાવિત થઈ શકે છે. જ્યાં સુધી પક્ષોને કામ કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવે અને માન્યતા આપવામાં આવે ત્યાં સુધી આ નબળાઈને ટાળી શકાતી નથી, જો કે તેમની રચના મુખ્યત્વે ચોક્કસ સમુદાયો અથવા ધર્મના સભ્યપદ પર આધારિત હોઈ શકે છે.

સામાન્ય મતદારોના મન પર ભાષણની અસર દર્શાવવા માટે, ચૂંટાયેલા અરજદારે બે સાક્ષીઓની તપાસ કરી. ફરિયાદી સાક્ષી 2 અને ફરિયાદી સાક્ષી 4 ને તપાસવામાં આવેલ. ફરિયાદી સાક્ષી 2 પી. સી. મોહમ્મદે જણાવ્યું હતું કે અપીલકર્તાનું ભાષણ સાંભળ્યા પછી, "મુસ્લિમ મતદારો તેમની વિરુદ્ધ ઊભા રહેલા લોકો તરફ નફરતથી જોતા હતા", પરંતુ જ્યારે પૂછવામાં આવ્યું કે ભાષણમાં કયા વાક્યે નફરતની લાગણીને પ્રોત્સાહન આપવાનો પ્રયાસ કર્યો, ત્યારે સાક્ષીએ પ્રથમ વાક્યનો ઉલ્લેખ કર્યો અને પોતે કહ્યું કે "સજાનો ખરેખર અર્થ એ છે કે જનસંઘ સાથે જોડાવું યોગ્ય નથી". ફરિયાદી સાક્ષી 4 હિંદુએ પણ શરૂઆતમાં કહ્યું હતું કે ભાષણનો હેતુ "સાંપ્રદાયિક સંવાદિતાને નષ્ટ કરવાનો હતો", પરંતુ તેમણે પોતે પાછળથી પોતાની જુબાનીમાં સ્વીકાર્યું હતું કે ભાષણની એકમાત્ર અસર એ હતી કે બેઠક પછી

લોકો કહેતા હતા કે "વિપક્ષી લીગના ઉમેદવારને હરાવવા જ જોઈએ".અમને એવું લાગે છે કે આ ભાષણ મુસ્લિમ લીગ (વિપક્ષ) ની ખોટી નીતિની ટીકા કરવા માંગતું હતું, જે મુસ્લિમો સામેના અત્યાચારો માટે કથિત રીતે જવાબદાર પક્ષો સાથે જોડાણ કરે છે, માત્ર અત્યાચારો પર ભાર મૂકવા માટે નહીં.અમારા મતે એવું ન કહી શકાય કે આ ભાષણ કાયદાની કલમ 123 (૩ એ) ની શરારતમાં આવે છે; અમે એ સુસ્થાપિત સિદ્ધાંતને ધ્યાનમાં રાખીને આ નિષ્કર્ષ પર પહોંચ્યા છીએ કે ભ્રષ્ટ પ્રથા હેઠળના આક્ષેપ વાજબી શંકાથી પર સાબિત થવો જોઈએ.

અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવી.

વી. ડી. કે.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.